Eduskunta
Lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Asiantuntijakuuleminen lakivaliokunnassa 4.12.2018

HE 230/2018 vp - Hallituksen esitys eduskunnalle kuluttajaluottosopimuksia ja eräitä muita kuluttajasopimuksia koskevien säännösten muuttamisesta

Kilpailu- ja kuluttajavirastoa (KKV) pyydettiin 4.12.2018 pidetyssä lakivaliokunnan kuulemistilaisuudessa vastaamaan vielä kirjallisesti kysymykseen siitä, tulisiko kuluttajansuojaviranomaisen hyväksyä etukäteen luotonantajien sopimusehdot.

KKV katsoo, että tällainen sopimusehtojen ennakkohyväksyntä ei ratkaisisi kohtuuttoman suuriin luottokustannuksiin ja muihin kohtuuttomiin hintaehtoihin liittyvää ongelmaa. Se ei myöskään korvaisi tuomioistuimessa riita-asioiden yhteydessä tapahtuvaa sovittelua.

Kuluttaja-asiamies valvoo sopimusehtojen kohtuuttomuutta kollektiivitasolla kuluttajansuojalain 3 luvun perusteella. Yksittäisissä sopimussuhteissa tulee huomioitavaksi kuluttajansuojalain 4 luvun kohtuuttomien sopimusehtojen sovittelua koskeva sääntely. Yksittäisissä riita-asioissa kohtuuttomuutta arvioitaessa otetaan huomioon tekijöitä, jotka eivät voi tulla huomioitavaksi kuluttajansuojalain 3 luvun mukaisen valvonnan yhteydessä.

Mikäli viranomainen hyväksyisi etukäteen tiettyjen luotonantajien sopimusehdot, tämä ei turvaisi sitä, että sopimuksentekoprosessi kokonaisuudessaan täyttää lain vaatimukset. Arvioitavaksi ei siis tulisi se, mitä tietoa markkinointi- ja ennakkotiedonantovaiheessa luottokustannuksista annetaan. Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisukäytännön mukaisesti riita-asioita käsittelevät tuomioistuimet joutuvat jo nyt joka tapauksessa ottamaan viran puolesta huomioon sen, onko sopimuksentekoprosessissa ja sopimusehdoissa kokonaisuutena sellaisia epäselvyystekijöitä, että hintaehtoja voidaan pitää mitättöminä. Valvontaviranomaisen mahdollinen sopimusehtojen ennakkohyväksyntä ei tee tätä tarpeettomaksi, eikä monilta osin edes vähentäisi tuomioistuinten taakkaa. Luotonantajat muuttavat luottotuotteiden hintoja, niiden markkinointia ja sopimuksentekoprosessia yleensä tiheästi, eikä pelkkä sopimusehtojen ennakkohyväksyntä varmista sitä, että yritys menettelee lainmukaisesti.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto
Postiosoite PL 5, 00531 Helsinki • **Puhelin** 029 505 3000 (pvm/mpm) • **Faksi** 09 876 4398
Y-tunnus 2502067-3 • **Sähköposti** kirjaamo@kkv.fi • **www.kkv.fi**

KKV toteaa, että erityisviranomaisillakaan ei ole yleisesti vastaavaa toimivaltaa. Toimilupasääntelyssä on kuitenkin erilaisia mekanismeja, joilla varmistetaan esimerkiksi ennen toiminnan aloittamista, että yrityksen suunnitellut tietyt menettelytavat, esitteet tai vastaavat tulisivat olemaan lainmukaisia. KKV:lla ei ole vastaavia ennakkovalvontatehtäviä. Kuluttaja-asiamies valvoo jälkikäteen yritysten jo toteuttamaa menettelyä tai käyttämiä sopimusehtoja kuluttajakollektiivin kannalta. Kuluttaja-asiamies antaa kuitenkin yrityksille etukäteen neuvontaa ja ohjausta, mutta asiamiehellä ei ole toimivaltaa etukäteen kieltää tiettyä elinkeinotoimintaa tai menettelyä.

KKV on valiokunnalle 3.12.2018 antamassaan lausunnossa todennut, että tuomioistuinten tulisi viran puolesta ja sopimusehtojen selkeydestä riippumatta voida puuttua luottojen kohtuuttomiin hintaehtoihin. Tämä tuomioistuimen toimivalta ja tehtävä olisi huomattavasti suppeampi kuin mahdollinen valvontaviranomaisen sopimusehtojen ennakkohyväksyntä. Tuomioistuimen ei nimittäin riita-asiaa ratkaistessaan tarvitse huomioida kuin esitettyjen vaatimusten kannalta relevantit kohtuuttomat sopimusehdot eli erityisesti kohtuuttomat hinta- tai viivästysseuraamusehdot. Sopimusehtojen ennakkohyväksyntä sen sijaan kattaisi kaikki sopimusehdot. Valvontatehtävä vaatisi erityisesti alkuvaiheessa huomattavan resurssin, eikä kuitenkaan korvaisi yksittäisissä riita-asioissa tapahtuvaa sopimusehtojen sovittelua. Yleisesti voidaan todeta, että ennakkohyväksyntämenettelyä tulee arvioida tehokkuuden ja nopeuden näkökulmasta suhteessa siihen, saavutetaanko sillä haluttu tavoite.

Asiaa tulisi arvioida myös täysharmonisoivan EU-lainsäädännön sekä perustuslain näkökulmasta ennen mahdollisia lainsäädäntötoimia. EU-oikeuden näkökulmasta arvioitavaksi voi tulla esimerkiksi vaikutukset rajat ylittävään luottojen tarjontaan. Perustuslain näkökulmasta ennakkovalvonnalle voidaan asettaa tiukemmat edellytykset kuin jälkikäteiselle valvonnalle. **KKV katsoo, että toimialan elinkeino-oikeudellista sääntelyä tulee joka tapauksessa tarkastella erikseen nyt käsittelyssä olevasta lakiesityksestä.** KKV:n lausunnossa on esitetty myös muita velkaongelmien hillitsemiseksi tarpeellisia toimenpiteitä, kuten luottokelpoisuuden arviointia koskevan velvoitteen tiukentaminen.

Sen sijaan tämän lakiesityksen kannalta keskeinen kysymys on, tulisiko **tuomioistuinten viran puolesta ja sopimusehtojen selkeydestä riippumatta voida puuttua luottojen kohtuuttomiin hintaehtoihin. KKV pitää tätä perusteltuna** järjestelmän selkeyden ja kuluttajien yhdenvertaisuuden näkökulmasta. On huomioitava, että Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisukäytännön mukaisesti tuomioistuimet joutuvat joka tapauksessa ottamaan luottokustannusten kohtuuttomuuden huomioon silloin, kun ehdot ovat olleet epäselvät. Jos tuomioistuin havaitsee luottokustannusten määrällisen kohtuuttomuuden selvittäessään hintaehtojen selkeyteen liittyviä kysymyksiä, on perusteltua, että tuomioistuin voi sen jälkeen viran puolesta sovitella kohtuuttoman suuria luottokustannuksia, vaikka ehdot eivät ole olleetkaan epäselviä. Mikäli tuomioistuimet puuttuisivat kohtuuttoman suuriin luottokustannuksiin, olisi odotettavissa, että luotonantajat eivät jatkossa veisi ainakaan samassa määrin oikeudelliseen perintään kohtuuttoman suuria luottokustannuksia ja

muuttaisivat muutenkin hintaehtojaan. Riitaprosessin säännökset täydentäisivät tällöin valvontaa. Kokonaisuutena sääntely ennaltaehkäisisi kohtuuttomien sopimusehtojen ja menettelyjen käyttämistä luotontarjonnassa.

Paula Hannula
lakimies